

บทความวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือสำหรับ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียน โครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เขตพื้นที่ เกาะจังหวัดสตูล

ศักรินทร์ ชนประชา*

*อาจารย์แผนกวิชาการศึกษาศึกษาชนบท, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของครูผู้สอน 2) เพื่อหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือให้เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 และ 3) ติดตามผลการใช้สื่อทำมือที่ผลิตขึ้นในการนำไปใช้จริงกับนักเรียน

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเขตพื้นที่เกาะ จังหวัดสตูลจำนวน 18 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ หลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือ สำหรับครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เขตพื้นที่เกาะจังหวัดสตูล ประกอบไปด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ ใบบันทึกผลการเรียนรู้ โดยใช้แผนการทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test Design แบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย และแบบสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตรระยะสั้น ใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง การสร้างแบบทดสอบใช้การหาค่าอำนาจจำแนกและหาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบรายข้อ การหาประสิทธิภาพของหลักสูตร ฝึกอบรมใช้การตรวจหาประสิทธิภาพแบบรายบุคคลและแบบรายกลุ่ม ทดสอบค่าความแตกต่างใช้ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียน พบว่า มีการดำเนินงานตามนโยบายของหน่วยงาน ต้นสังกัดและมีสภาพบริบทรอบด้านที่ใกล้เคียงกัน มีปัญหาไม่มากนัก เรื่องการเรียนการสอนมีปัญหาใกล้เคียงกัน เช่น ครูขาดความชำนาญในใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ผลิตสื่อการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนในพื้นที่เกาะ ขาดวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ขาดการฝึกอ่าน ท่อง และเขียน ส่วนปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของครูผู้สอน มีปัญหาใกล้เคียงกัน เช่น ครูผู้สอนบางส่วนไม่จบ สาขาวิชาภาษาไทย ทำให้ขาดความชำนาญในการสอน ขาดวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย นักเรียนใช้ภาษาถิ่น เนื้อหาในหนังสือมีมากเกินไปทำให้ต้องเรียนรวบรัด เป็นต้น มีความต้องการ ที่จะให้มหาวิทยาลัย พัฒนาความรู้ ทักษะในเรื่อง การผลิตสื่อ และการใช้สื่ออย่างง่าย 2) ผลการตรวจสอบหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือ พบว่า เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (81/85) และ ผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการติดตามการใช้สื่อทำมือที่ผลิตขึ้น ในการนำไปใช้จริงกับนักเรียน ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนมีการผลิตสื่อทำมือและนำไปใช้จริงกับนักเรียนในชั้นเรียนปกติ

และที่มีปัญหาการอ่านไม่ค่อยคล่องและการเขียนไม่ค่อยได้ ในภาคเรียนที่ 2/2560 ทั้ง 9 โรงเรียน มีการพัฒนาการผลิตสื่อทำมือโดยนักเรียนร่วมทำ มีการนำมาสอนซ่อมเสริม มีการสร้างกลุ่มเครือข่าย Online ประสานงานระหว่างกลุ่มครูที่เข้ารับการฝึกอบรม มีการหาหรือการใช้สื่อการสอนร่วมกัน บางโรงเรียนมีการต่อยอดพัฒนาจัดทำเป็นแบบฝึกทักษะวิชาภาษาไทยโดยมีสื่อทำมือมาประกอบ เช่น แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ การอ่านสรุป และการย่อความเป็นต้น

คำสำคัญ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือ

Research

The Development of Handmade Media Training Curriculum for Thai Teachers in School The Project of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn Island Area, Satun Province

Sakkarin Chonpracha

Lecturer, Department of Rural Education, Faculty of Education Prince of Songkla University Pattani Campus

Abstract

The main purposes of this study were to examine 1) Study of school academic work. 2) Efficiency and effectiveness the handmade media training curriculum to efficiency of 80/80 and 3) Follow up of the use of hand-made media availability to students.

The target group were 18 thai teachers in the school project of her royal highness princess maha chakri sirindhorn island area, satun province.

Research instruments was interview hand-made media training curriculum for thai teachers in school project of her royal highness princess maha chakri sirindhorn island area satun province with 3 learning units and the score-sheets by the pre-test & post-test results. And the opinion in the instructions for Thai teacher and observation.

Data were analysis by using various types of statistical techniques, mean, standard deviation, Index of Congruence, Discriminant index, Difficulty index or Easiness, t-test and reliability. Research results came out as follows:

1) management review all aspects of the operation of the agency and the surrounding context is similar. There are not many problems. Teaching problems are similar, for example, teachers lack the expertise to use existing resources to produce instructional materials for island schools. Lack of how to organize a variety of teaching activities. Lack of training, reading, writing and surfing the internet. Problems and needs in teaching Thai language teaching activities are similar. Some teachers do not finish their Thai studies so they lack the skills to teach. Lack of how to organize a variety of teaching activities. Students use dialects of content that are not often found in book, hence must be learned. There is a need for universities to develop their skills in this field or area of simple media production and use. 2) The efficiency and effectiveness of the hand-made media training curriculum was at high level (81/85). And the means scores of the pre-test and post-test results of the handmade media training curriculum revealed that post-test score was higher than the pre-test score at .05 level of statistical significance. 3) The results of the hand-made media was made available to students. All teacher trainees have produced hands-on and practical

materials for students in normal classrooms, and those with poor reading and writing skills in term 2/2560 all 9 school. The development of hand-made media by collaboration with students through remedial teaching. Create an online networking group to coordinate between teachers who are trained to have discussions on the use of teaching materials. Some schools have developed a set of skills training in Thai language, with hand-made materials such as practicing exercises, reading comprehension, reading comprehension and condensing.

Keywords: The Development of Hand-made Media Training Curriculum

บทนำ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้มูลนิธิชัยพัฒนา ดำเนินการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนที่ได้รับผลกระทบจากกรณีพิบัติภัยสึนามิ พังอันดามัน โดยเฉพาะด้านคุณภาพการศึกษา ขอให้พัฒนาการเรียนการสอนแก่ ครู และนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับผลกระทบพื้นที่เกาะ จังหวัดสตูล จำนวน 9 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านตันหยงกาโบยชัยพัฒนา 2) โรงเรียนบ้านตันหยงอุมาชัยพัฒนา 3) โรงเรียนบ้านเกาะสาหร่ายชัยพัฒนา 4) โรงเรียนบ้านเกาะยาว 5) โรงเรียนบ้านตันหยงกลิน 6) โรงเรียนบ้านเกาะยะระโตตุนัย 7) โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง 8) โรงเรียนบ้านเกาะบูโหลน และ 9) โรงเรียนบ้านดามะลิ้งเหนือ จากสภาพบริบทรอบด้านของโรงเรียนพื้นที่เกาะทั้ง 9 แห่ง เป็นหมู่เกาะแห่งทะเลอันดามันใต้ของไทย มีธรรมชาติที่สวยงามและบริสุทธิ์อุดมสมบูรณ์ไปด้วยปะการังและสัตว์น้ำ วิถีชีวิตชุมชนเป็นชาวเลเรียบง่าย ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม สภาพทางกายภาพของพื้นที่หมู่เกาะทั้ง 9 แห่ง อยู่ไกลจากชายฝั่งและตัวเมืองสตูล สามารถเข้าถึงเกาะได้เพียงบางฤดูกาล ทำให้ชุมชนบนเกาะฯ มีสภาพปัญหาไม่แตกต่างกัน คือ เป็นชุมชนประมงพื้นบ้านที่มีสภาพห่างไกลจากชายฝั่ง มีปัญหาที่สำคัญคือ เรื่องของความยากจน การขาดสาธารณูปโภคพื้นฐานที่จำเป็น โดยเฉพาะน้ำจืดสำหรับการบริโภคและกระแสไฟฟ้า การมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพต่ำ เนื่องจากขาดโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ในการพัฒนา ทักษะต่างๆ ที่จำเป็น การขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ รวมถึงการมีปัญหาด้านสุขภาพและสาธารณสุขที่มีข้อจำกัดในเรื่องของโอกาส เหล่านี้คือสภาพปัญหาของชุมชนส่วนในด้านของการศึกษา จากข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน ข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอน ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ ในคราวประชุมผู้บริหารโรงเรียน (Focus Group) เมื่อวันที่ 13

มกราคม 2560 เวลา 10.00-12.30 ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดสตูล พบว่า ด้านของการบริหารจัดการทั่วไป นโยบายต่างๆ งานสารสนเทศ ธุรการ เครือข่ายต่างๆ ได้ดำเนินงานและพัฒนางานเชิงนโยบายตามพื้นที่แต่ละแห่งตามสภาพบริบทของแต่ละโรงเรียน มีปัญหาบ้างเล็กน้อย เกี่ยวกับ ระบบไฟฟ้าที่ไม่เสถียร ข้อมูลล่าช้า อันมีผลมาจากระบบเครือข่ายออนไลน์ไม่เสถียร ปัญหาการรับนักเรียนต้องรับก่อนเกณฑ์ เป็นต้น ด้านการบริหารงานบุคคล มีการ ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาบุคลากรโดยตลอด ความขาดแคลนครูมีบ้างที่มีจำนวนไม่ครบชั้นแต่ไม่ใช่ปัญหาหลัก มีปัญหาบ้างในเรื่องของครูไม่ตรงวุฒิ ครูยื่นคำร้องขอย้ายบ่อย ปัญหาการเดินทางมาทำงาน ของครู เป็นต้น ด้านการบริหารงานงบประมาณ ไม่มีปัญหามากนักเพราะได้ดำเนินการตามแนวปฏิบัติการบริหารงบประมาณโดยตลอด ทรัพยากรทางการศึกษาได้รับการจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัด อาจไม่เพียงพอแต่ก็ไม่ใช่ปัญหาหลัก จะมีปัญหาบ้างในเรื่องของครูที่ไม่มีใครอยากจะทำผิดชอบในเรื่องของการเบิกจ่ายงบประมาณแต่สามารถแก้ไขได้ และในด้านการบริหารงานวิชาการ เกี่ยวกับหลักสูตร ร้องเรียนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมความเข้มแข็งเชิงวิชาการต่างๆ โดยทั่วไปมีการดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนทั้งครู ชุมชน นักเรียนโดยตลอด มีการพัฒนาในเรื่องของการใช้สื่อและเทคโนโลยีแต่ผลที่ได้คุณภาพผู้เรียนกลับมีปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากข้อมูลคะแนน O - NET ปีการศึกษา 2558 (สืบค้นใน www.sesao.go.th) พบว่า ในภาพรวม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใน 5 รายวิชา คือ ภาษาไทย สังคมศึกษา อังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ภาพรวมระดับประเทศ = 44.98 และภาพรวมระดับ สพป. สตูล = 42.63 ผลปรากฏว่า โรงเรียนพื้นที่เกาะจังหวัดสตูลทั้ง 9 แห่ง มีเพียงโรงเรียนบ้านเกาะยะระโตตุนัย 56.88 แห่งเดียวที่มีคุณภาพสูงกว่าเกณฑ์ระดับประเทศและระดับจังหวัด สพป.สตูล ส่วนที่เหลืออีก 8 แห่ง ต่ำกว่าเกณฑ์ทั้งสิ้น (โรงเรียนบ้านตันหยงกาโบยชัยพัฒนา

35.58 โรงเรียนบ้านต้นหยงอุมาชัยพัฒนา 33.96
โรงเรียนบ้านเกาะสาหร่ายชัยพัฒนา 37.38 โรงเรียน
บ้านเกาะยาว 28.88 โรงเรียนบ้านต้นหยงกลิง 36.23
โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง 27.77 โรงเรียนบ้านเกาะบุ
โหลน 26.11 และโรงเรียนบ้านตำมะลังเหนือ 36.52)
และหากวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามา กโดยเฉพาะวิชา
คณิตศาสตร์ ที่สำคัญแม่แต่วิชาภาษาไทยซึ่งเป็นภาษา
หลักเกือบทุกโรงเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ถึงกึ่งหนึ่ง
ทั้งที่วิชาภาษาไทยซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานที่สำคัญ สาเหตุ
โดยสรุปที่สำคัญๆ จากความคิดเห็นของผู้บริหาร พบว่า
ครูขาดวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่
หลากหลาย บางส่วนไม่ได้จบเอกวิชาภาษาไทยทำให้
ขาดเทคนิคการสอน การผลิตสื่อต่างๆ ไม่ใช่ทรัพยากรที่
มีอยู่ในการผลิตสื่อการสอน ชุมชนพื้นที่เกาะใช้ภาษา
มาลายูในชีวิตประจำวัน นักเรียนไม่ยอมพูดภาษาไทย มี
ปัญหาการอ่านและการเขียน นักเรียนไม่ยอมใช้
ภาษาไทยเวลาเรียน

เนื้อหาหนักเกินไปทำให้ต้องเรียนรวบรัด เป็นต้น

นอกจากนั้นแล้วจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์
ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยทั้ง 9 แห่ง ระหว่างวันที่ 6-9
กุมภาพันธ์ 2560 เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความ
ต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา
ภาษาไทย พบว่า ด้านตัวครูครูผู้สอนบางส่วนไม่จบ
สาขาวิชาภาษาไทย ทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องของความรู้
ทางด้านวิชาภาษาไทย ไม่แม่นยำในเนื้อหา และวิธีสอน
ภาษาไทยที่ถูกต้องโดยเฉพาะเรื่องของการผันวรรณยุกต์
แจกลูกสะกดคำ ความหลากหลาย ในการเชื่อมโยง
ทางด้านการสอนภาษา ครูขาดความเข้มงวด ไม่เน้นถึง
ความสำคัญของวิชาภาษาไทย มีการย้ายสับเปลี่ยนการ
ทำงานโดยตลอดทำให้ครูขาดความชำนาญ ด้านตัว
นักเรียน นักเรียนจะคุ้นเคยกับการใช้ภาษาดั้งเดิม คือ
มาลายูถิ่น ไม่ยอมฝึกพูดภาษาไทย มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อ
วิชาภาษาไทย เพราะคิดว่าไม่ใช่ภาษาของตนเอง ขาด
ความเข้าใจในภาษาไทย มีปัญหาในการอ่าน ไม่

สามารถแปลความหมายของคำและการเรียงประโยคได้
ซึ่งผลที่ตามมาคือปัญหาด้านการเขียน ขาดทักษะการฝึก
ค้นหาความรู้ และการคิด ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอน เนื้อหาวิชามีมากเกินไปทำให้ต้องเรียนรวบรัด
ครูผู้สอนขาดเทคนิคการสอนที่หลากหลาย สอนน่าเบื่อ
สอนตามหนังสือซึ่งมีเนื้อหาหนัก การบ้านในรายวิชาอื่น
มากเกินไป และครูผู้สอนใช้สื่อประกอบการเรียนการ
สอนน้อยเกินไป ส่วนความต้องการนั้น ต้องการที่จะให้
มหาวิทยาลัย พัฒนาความรู้ ทักษะในเรื่อง การผลิตสื่อ
และการใช้สื่ออย่างง่ายการสร้างชุดการสอน และการ
เขียนแผนการเรียนรู้ต่างๆ เป็นต้น

โดยสรุป จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นและ
เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้บริหารและครูผู้สอนใน
โรงเรียนทั้ง 9 แห่ง ซึ่งมีความต้องการและเล็งเห็นถึง
ความสำคัญในการพัฒนาความรู้ เกี่ยวกับการผลิตสื่อ
และใช้สื่ออย่างง่าย ที่ครูผู้สอนสามารถสร้างและ
พัฒนาขึ้นเองได้ตามสภาพบริบทของโรงเรียนในพื้นที่
เกาะแต่ละแห่ง รวมถึงความสำคัญของสื่อการสอนที่จะ
ช่วยสร้างเสริมเติมเต็มประสบการณ์เรียนรู้ให้เป็นรูปธรรม
สร้างแรงจูงใจ เพิ่มความคงทนในการเรียนรู้ เนื่องด้วย
สื่อการเรียนการสอนมีการใช้ข้อความ ภาพ สี อาจ
รวมถึงภาพเคลื่อนไหว ซึ่งช่วยกระตุ้นการเรี ยนรู้และทำ
ให้ผู้เรียนเห็นรายละเอียด จดจำเนื้อหาที่ถ่ายทอดผ่าน
ภาพได้ดีมากกว่าการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะข้อความ
เพียงอย่างเดียว อีกทั้งยังเป็นตัวกลางในการส่งหรือ
ถ่ายทอดความรู้ ทักษะและเจตคติ จากผู้สอนไปยัง
ผู้เรียน ช่วยให้การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการ
สอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทำให้ผู้เรียนมี
ประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่ดีขึ้น (ฉัตรวรรณ ลัญฉ
วรรณะกร . 2560 : 237) ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการ
โครงการวิจัย “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมื่อ
สำหรับครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนโครงการตาม
พระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม
ราชกุมารี เขตพื้นที่เกาะจังหวัดสตูล ” โดยมุ่งเน้นที่จะ
พัฒนาความรู้ ทักษะของครูผู้สอนวิชาภาษาไทยระดับ

ประถมศึกษา ในโรงเรียนพระราชดำริพื้นที่เกาะ 9 แห่ง จังหวัดสตูล ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของมูลนิธิชัยพัฒนา นอกเหนือจากเหตุผลความสำคัญ ดังกล่าวข้างต้นแล้วสาเหตุสำคัญอีกประการคือ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยเป็นกลุ่มครูที่มีความสำคัญในการ ชัดเจนและเตรียมความพร้อมนักเรียน ในเรื่องของ เนื้อหาวิชาการวิชาภาษาไทย ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานที่สำคัญ อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ ความเข้าใจและทักษะต่างๆ ใน กลุ่มสาระวิชาอื่น เพราะการสอนภาษาไทยในระดับ ประถมศึกษานั้นมุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน ออกเขียนได้ เพื่อที่จะใช้ความสามารถดังกล่าวนี้ไป แสวงหาความรู้ในการศึกษาเล่าเรียนในระดับที่สูงขึ้นใน อนาคต ที่สำคัญครูกลุ่มนี้เมื่อได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการ ผลิตสื่อการสอน (สื่อทำมือ) แล้วก็จะกลับไปเป็น กำลังหลักในการดำเนินการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียน การสอนในรายวิชาภาษาไทย เพื่อยกระดับ ประสิทธิภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย รวมถึง พัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีและเหมาะสมใน วิชาภาษาไทย แก่ผู้เรียน อันจะเป็นรากฐานที่มั่นคงต่อ การเรียนรู้อย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ โรงเรียน สภาพปัญหาและความต้องการในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของครูผู้สอน
2. เพื่อหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของ หลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือสำหรับครูผู้สอนวิชา ภาษาไทยในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เขตพื้นที่ เกาะจังหวัดสตูลให้เป็นไปตามเกณฑ์
3. เพื่อติดตามผลการดำเนินงานการใช้สื่อทำ มือที่ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยผลิตขึ้นและใช้สอนจริงกับ นักเรียนระดับประถมศึกษาในชั้นเรียนที่ตนเอง รับผิดชอบสอน ภาคเรียนที่ 2/2560

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาสภาพการบริหารงาน วิชาการโรงเรียน สภาพปัญหาและความต้องการในการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของ ครูผู้สอน ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการที่จะนำไป ดำเนินการวางแผน พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม สื่อทำมือ การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม กำหนดเนื้อหาหน่วยการ เรียนรู้และรายละเอียดต่างๆ ของหลักสูตรฝึกอบรมให้ ตรงกับความต้องการและสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ต่อไป

2. ผลจากการได้หลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือ ที่มีประสิทธิภาพจะ ทำให้เกิดการ พัฒนาคุณภาพการจัด กิจกรรมการเรียน การสอนของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ให้มีความหลากหลายในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้นรวมถึงเป็น แบบอย่างที่ดีต่อครูผู้สอน และผู้ที่สนใจอื่นๆ อีกทั้งเป็น การยกระดับ คุณภาพผู้เรียนวิชาภาษาไทยซึ่งถือว่าเป็น วิชาพื้นฐานสำคัญในการต่อยอดเพื่อการเรียนรู้ใน รายวิชาอื่นต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

1. ด้านกลุ่มเป้าหมาย

การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกลับ กลุ่มเป้าหมายจะแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหาร จัดการงานวิชาการโรงเรียน สภาพปัญหาและความ ต้องการ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของ ครูผู้สอนภาษาไทยกลุ่มเป้าหมาย มี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม ผู้อำนวยการโรงเรียน 9 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านตันหยง กาโบชัยพัฒนาโรงเรียนบ้านตันหยงอูมาชัยพัฒนา โรงเรียนบ้านเกาะสาหร่ายชัยพัฒนา โรงเรียนบ้านเกาะ ยาว โรงเรียนบ้านตันหยงกลิน โรงเรียนบ้านเกาะยะระ โตดนูยโรงเรียนบ้านเกาะอาดัง โรงเรียนบ้านเกาะ ะบู โหลน และโรงเรียนบ้านตำมะลังเหนือ รวมทั้งสิ้น 9 คน และกลุ่มครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษา 9 แห่งๆ ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน

ระยะที่ 2 การหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษา ทั้ง 9 แห่งๆ ละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 18 เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือ จำนวน 20 ชั่วโมง

ระยะที่ 3 การติดตามผล (Follow up) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษา ทั้ง 9 แห่งๆ ที่เข้ารับการฝึกอบรม

2. ด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านเนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรม ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สื่อการสอน (3 ชั่วโมง) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การออกแบบสื่อการเรียนรู้ (3 ชั่วโมง) และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การปฏิบัติการการผลิตสื่อทำมือ (14 ชั่วโมง)

2.2 ด้านกระบวนการฝึกอบรม มุ่งเพื่อพัฒนาตนเอง (Self-Development Training) เป็นการฝึกอบรมฟื้นฟูความรู้เดิม และพัฒนาสร้างนิสัยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การฝึกอบรมครั้งนี้จะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีการนำความรู้ ทักษะไปใช้จริง โดยเริ่มจาก 1) การสอน ฟื้นฟู ทบทวนความรู้ ทักษะเดิมที่มีของครูที่เข้ารับการฝึกอบรมครั้งนี้ 2) ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้สัมผัสประสบการณ์โดยตรง และ 3) นำเสนอทดลองใช้โดยร่วมกันเป็นกลุ่ม

ขั้นตอนการดำเนินงาน

แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพื้นที่เกาะจังหวัดสตูล ในการจัดการเรียนการ

สอนและคุณภาพการศึกษา ในภาพรวมใช้วิธีการหาข้อมูล Focus Group กลุ่มผู้บริหาร 9 คน ในวันที่ 13 มกราคม 2560 เวลา 09.00-12.30 ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดสตูล

2. สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในระดับห้องเรียนของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยการลงพื้นที่จริงโรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน ระหว่างวันที่ 6-9 กุมภาพันธ์ 2560

ระยะที่ 2 หาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ออกแบบหลักสูตรฝึกอบรม โดยร่างหลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือ จำนวน 20 ชั่วโมง 3 หน่วยการเรียนรู้ ตรวจสอบร่าง หลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และประเมินความสอดคล้องภายในของโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ใช้สถิติดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Congruence) เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ

ขั้นตอนที่ 2 หาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม เป็นการนำหลักสูตรฝึกอบรมจากขั้นตอนที่ 1 ไปทดลองใช้กับครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษา พื้นที่เกาะจังหวัดสตูล ขั้นตอนนี้มีกระบวนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ

1. นำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้จริงกับครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย (ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยระดับประถมศึกษาพื้นที่เกาะจังหวัดตรัง) จำนวน 6 คน เป็นเวลา 4 ชั่วโมง เพื่อให้ทราบบริบทต่างๆ สถานการณ์จริง ตรวจสอบความเข้าใจ ระยะเวลาการอบรม ภาษาที่ใช้ การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมและอื่นๆ ที่อาจเป็นผลทำให้การฝึกอบรมไม่ราบรื่น ไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ที่วางไว้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

อีกครั้ง เพื่อนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้จริงกับ
กลุ่มเป้าหมายจริง

2. นำหลักสูตรฝึกอบรมไป

ใช้จริงกับครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนโครงการ
ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เขต
พื้นที่เกาะจังหวัดสตูล จำนวน 18 คน เป็นเวลา 3 วัน
(20 ชั่วโมง) ในวันที่ 28-30 กรกฎาคม 2560 ณ ลานูน่า
รีสอร์ท อำเภอละงู จังหวัดสตูล การดำเนินการหา
ประสิทธิภาพและประสิทธิผลขอ หลักสูตรฝึกอบรม ใช้
แผนการทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test
Design โดยมีกระบวนการที่สำคัญคือ การประเมิน
ผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม จากผลการประเมิน
ก่อนและหลังการฝึกอบรม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่
แบบทดสอบ (การวิเคราะห์รายข้อ Item Analysis) โดย
การหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) และค่าความ
ยาก-ง่าย (Difficulty) การประเมินความก้าวหน้าใน
การเรียนรู้จากกิจกรรมบันทึกผลการเรียนรู้แต่ละหน่วย
โดยตั้งเกณฑ์ตรวจหาประสิทธิภาพที่ 80/80 ทดสอบ
นัยสำคัญทางสถิติของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการใช้
หลักสูตรฝึกอบรม กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ = .05

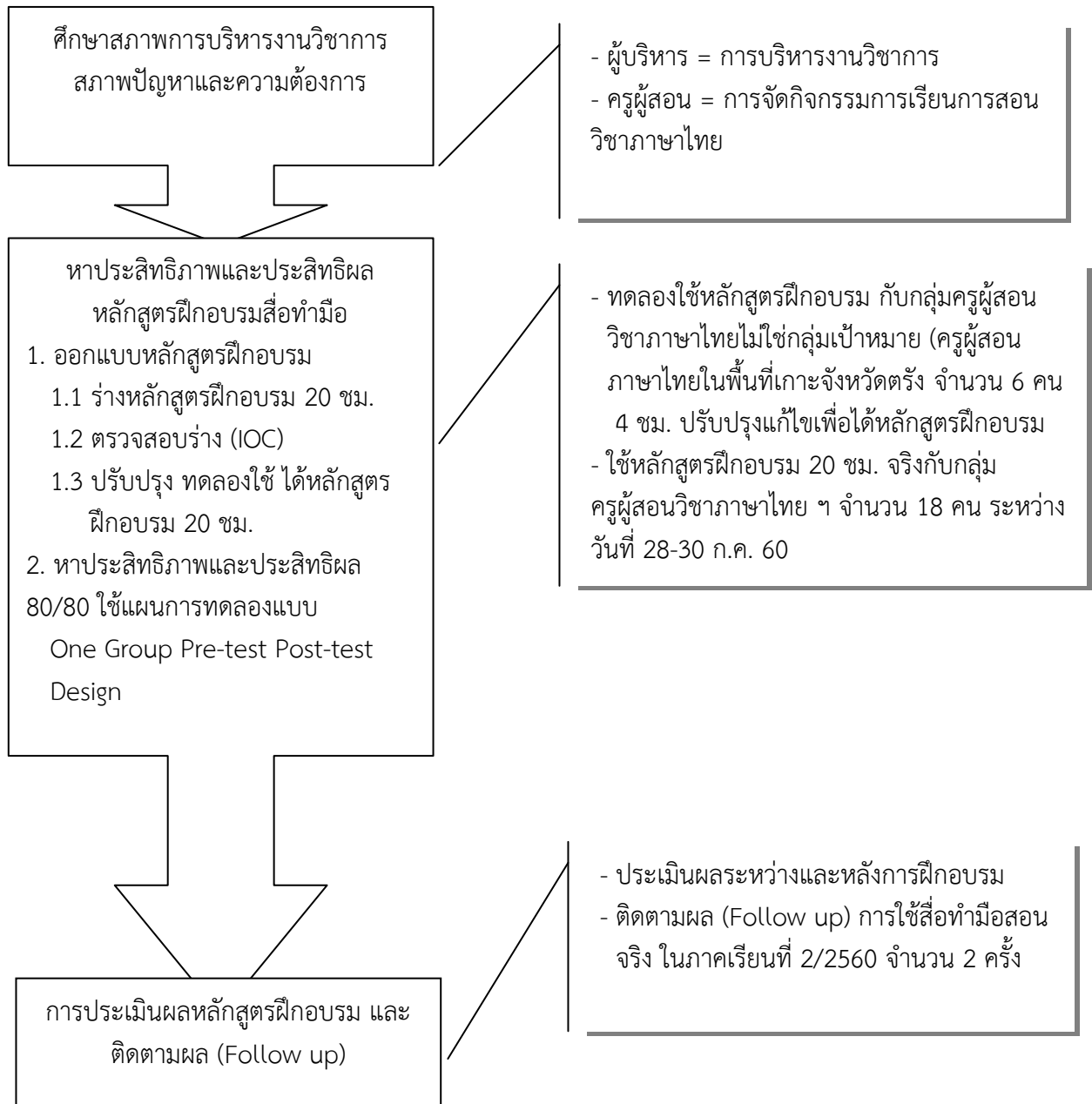
3. การประเมินผลแบ่งเป็น

2 ช่วง คือ การประเมินระหว่างการฝึกอบรมและหลัง
การฝึกอบรม จากครูผู้สอนวิชาภาษาไทยที่เข้ารับการ
ฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆ ในการฝึกอบรม

ระยะที่ 3 ติดตามผล (Follow Up) เป็นการ
ติดตามความต่อเนื่องของ การนำความรู้ ทักษะ ที่ได้
เรียนรู้จากการฝึกอบรมไปใช้จริง ในลักษณะการสร้าง
ความสัมพันธ์ ให้กำลังใจ สะท้อนให้ครูเกิดการพัฒนา
ตนเอง โดยที่ครูผู้สอนที่เข้ารับการฝึกอบรม จะผลิตสื่อ
ทำมือไปใช้จริงในชั้นเรียนรายวิชาภาษาไทยที่ตนเอง
สอนในภาคเรียนที่ 2/2560 ผู้วิจัยจะติดตามผลเป็น
จำนวน 2 ครั้ง (1 เดือน/ครั้ง) พร้อมสรุป และรายงาน
การดำเนินงาน

แผนภาพแสดงขั้นตอนการดำเนินงาน

ภาพแสดง ขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือ

ผลการศึกษาค้นคว้า

มี 3 ระยะ ดังนี้

ผลระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ

จากการสนทนากลุ่มผู้บริหารและสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษา พอสรุปภาพรวมดังนี้

1. ด้านตัวครู ครูผู้สอนบางคนไม่จบเอกภาษาไทย ไม่แม่นยำในเนื้อหาและวิธีสอนที่ถูกต้อง โดยเฉพาะเรื่องของกา รผันวรรณยุกต์ แจกลูกสะกดคำ ขาดความเข้มงวด ไม่เน้นถึงความสำคัญของวิชาภาษาไทยใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนน้อย มีการย้ายสับเปลี่ยน ที่ทำงานทำให้ขาดครูที่ชำนาญ รอดแต่สื่อการสอนที่โรงเรียนจัดให้ มีครอบครัวต้องเดินทางไป กลับ งานอื่นๆ นอกเหนือจากการสอนมีมากเกินไป เป็นต้น

2. ด้านตัวนักเรียน คำนึงเกี่ยวกับการใช้ภาษาดั้งเดิม คือ มาลาญถิ่น ภาษาภูมิ ไม่ยอมฝึกพูดภาษาไทย ใช้ภาษาไทยเป็นภาษารอง มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาภาษาไทย และไม่เห็นคุณค่าของการเรียน เห็นการดำรงชีวิตมีอาชีพสำคัญกว่าเรียน มีปัญหาในด้านการอ่าน ไม่สามารถแปลความ หมายถึงคำและการเรียงประโยคได้ มาจากโรงเรียนตาดิคาบพื้นที่เกาะซึ่งใช้ภาษามาลาญถิ่นทำให้การปรับเปลี่ยนเรื่องของภาษายากลำบาก ขาดเรียนบ่อย เข้าเรียนก่อนเกณฑ์ ไม่ผ่านการเตรียมอนุบาล ประมวลสิ่งที่คิดแต่นำมาเขียนไม่ได้ เป็นต้น

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนขาดเทคนิคการสอนที่หลากหลาย มีการใช้สื่อประกอบการสอนน้อยโดยเฉพาะสื่อท้องถิ่น สอนตามหนังสือซึ่งมีเนื้อหามากเกินไป การบ้านในรายวิชาอื่นมากเกินไป มุ่งเน้นแต่สื่อที่เป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยทั้งที่โรงเรียนพื้นที่เกาะมีปัญหาเรื่องระบบไฟฟ้าทำให้มีข้อจำกัดในการใช้สื่อทันสมัย ขาดการใช้สื่อประกอบการสอนอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

4. ด้านอื่นๆ อาทิ ความยากจน ขาดความเอาใจใส่ดูแลของผู้ปกครองทำให้ต้องอยู่กับโต๊ะ (ปูย่า ตา ยาย) สภาพท้องถิ่นการใช้ชีวิตประจำวันแบบวิถีมาลาญ ทำให้ต้องใช้ภาษามาลาญในการสื่อสารเป็นหลัก ทำให้เกิดความเคยชิน และมีการใช้ภาษาไทยในการสื่อสารน้อยเกินไป งานนโยบาย กิจกรรมต่างๆ มากเกินไป ปัญหาด้านสอนคละชั้น ไม่มีเตรียมอนุบาล ใช้ภาษาหลากหลายยาวี ชาวเล ภูมิ เป็นต้น

ด้านความต้องการ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความต้องการที่จะให้พัฒนาความรู้ในเรื่อง การผลิตสื่อและการใช้สื่ออย่างง่าย ชุดการฝึกทักษะ การเขียนแผนการเรียนรู้ เป็นต้น

ผลระยะที่ 2 หาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือ มี 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 20 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ 6 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นมาของหลักสูตร 2) แนวคิดพื้นฐาน 3) จุดมุ่งหมาย 4) วิธีการจัดกิจกรรม 5) สื่อการฝึกอบรม และ 6) การวัดและประเมินผล ผลการตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน การประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม และความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมประเด็นสาระส่วนมากมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.51-4.50) ถึงมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51-5.00) ส่วน ด้านของความสอดคล้อง มีความสอดคล้องทุกประเด็น (IOC > 0.5) ถือว่าสอดคล้อง ส่วนผลการปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมก่อนนำไปทดลองใช้จริง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ได้ปรับปรุงเกี่ยวกับโครงสร้างในหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 3 หน่วยให้มีรูปแบบเดียวกัน ปรับปรุงเนื้อหาให้ สอดคล้องกับชื่อหน่วยการเรียนรู้ ปรับเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ให้น้อยลงเพื่อความเหมาะสมกับกิจกรรมและเวลา เน้นการปฏิบัติใน

หน่วยที่ 3 ให้มากขึ้น ระบุขั้นตอนการจัดกิจกรรมให้ชัดเจน ตัดกิจกรรมในใบบันทึกการเรียนรู้ที่ไม่เกี่ยวข้องออก

ส่วนที่ 2 ผลการปรับปรุง
หลักสูตรฝึกอบรมหลังจากการนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูผู้สอนวิชาภาษาไทยพื้นที่เกาะจังหวัดตรังที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 คน เป็นเวลา 4 ชั่วโมง เพื่อตรวจสอบรายละเอียดต่างๆ ที่อาจทำให้การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมไม่ราบรื่น ผลที่ได้ต้องปรับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ให้สั้นลง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ปรับรูปแบบกิจกรรมให้มีการใช้อุปกรณ์การผลิตสื่อให้มากขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะการใช้อุปกรณ์ การเตรียมตัวอย่างของสื่อในการฝึกปฏิบัติต้องปรับ ให้มีมากขึ้น กระชับเรื่องของการฝึกปฏิบัติ บัณฑิตต้องควบคุมกิจกรรมการฝึกปฏิบัติให้ต่อเนื่อง

**ขั้นตอนที่ 2 นำหลักสูตรฝึกอบรม
สื่อทำมือ ไปหาประสิทธิภาพและประสิทธิผล**
ดำเนินการเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกระบวนการจัดไว้ในหลักสูตรฝึกอบรม และประสิทธิผลของการใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (81/85) การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ การใช้หลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือให้กับครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนพื้นที่เกาะจังหวัดสตูลส่งผลทำให้ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและมีความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิมจริง ผลการทดลองสรุปได้ว่า คะแนนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าคะแนนก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผล
ระหว่างฝึกอบรม พบว่า ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยที่เข้ารับการฝึกอบรม มีความตั้งใจ รับผิดชอบ สนใจและมีทักษะในการผลิตสื่อทำมือกระตือรือร้นและมีชิ้นงานกลับไปพัฒนาต่อที่โรงเรียนของตนทุกคน หลังการฝึกอบรม ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาภาษาไทยที่เข้า

รับการฝึกอบรม พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมมาก ($\bar{X}=3.51-4.50$) ถึงมากที่สุด ($\bar{X}=4.51-5.00$)

ผลระยะที่ 3 การติดตามผล (Follow up) การนำสื่อทำมือที่ผลิตขึ้นไปใช้จริง

พบว่า ในภาคเรียนที่ 2/2560 มีการดำเนินการนำสื่อทำมือไปใช้จริง มีการจัดสอนซ่อมเสริมโดยใช้สื่อทำมือประกอบการสอนซ่อมเสริม ในภาพรวมถือว่าประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง และจากการติดตามผลโดยการสังเกตโดยการลงพื้นที่จริง 2 ครั้ง (1 เดือน/ครั้ง) ใน 5 ด้าน พบว่า

1) ด้านเตรียมการสอนของครูผู้สอน
พบว่า ช่วงแรกของการติดตามผลครูผู้สอนมีการเตรียมการสอน ทำความเข้าใจเนื้อหาที่ใช้สื่อการสอนประกอบ แต่พอระยะผ่านไประยะหนึ่งจากการติดตามครั้งที่ 2 มีการเตรียมการสอนน้อยลง ปัญหาที่พบครูผู้สอนมีการกิจมาก ส่งผลกระทบต่อการเตรียมการสอน บางแห่งไม่มีการเตรียมการวางแผนการใช้สื่อทำมือประกอบการสอน ขาดการผลิตสื่อทำมืออย่างต่อเนื่องตลอดทั้งเนื้อหาที่สอน

2) ด้านการจัดมุมประสบการณ์
สภาพแวดล้อมในห้องเรียน พบว่าครูผู้สอนมีการจัดมุมประสบการณ์ในรายวิชาภาษาไทย มีการนำสื่อทำมอดกแต่งบริบทในห้องและรอบๆ ห้อง เช่น รูปภาพ ป้ายนิเทศ แผ่นพับ ป้ายอักษร กล้องบัตรคำ กล้องใส่เกมซึ่งนักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้ในระยะแรก แต่พอผ่านไปจากการติดตามครั้งที่ 2 บางโรงเรียนไม่ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดมุมประสบการณ์เพื่อดึงดูดความสนใจนักเรียนทำให้ได้รับการสนใจน้อย ปัญหาที่พบสื่อทำมือนำมาจัดมุมประสบการณ์ เช่น รูปภาพ ป้ายนิเทศ กราฟ แผ่นพับ บัตรคำ ชุดเกมที่ทำจากกระดาษแข็ง และสื่อที่ทำจากวัสดุธรรมชาติธรรมชาติรอบๆ โรงเรียนมีการชำรุด บางแห่งแสงไม่เพียงพอ ขนาดพื้นที่มุมประสบการณ์บางแห่งแคบเกินไป

3) ด้านการเตรียมความพร้อมของนักเรียน พบว่า ครูผู้สอนมีการอธิบายการใช้สื่อแก่นักเรียน ให้นักเรียนมาช่วยผลิตสื่อทำมือที่ใช้ประกอบการสอนทำให้นักเรียนมีความพร้อมและได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ปัญหาที่พบ นักเรียนขาดเรียนบ่อย ขาดความต่อเนื่องในการเรียนรู้ กลุ่มนักเรียนที่ขาดเรียนบ่อยเรียนไม่ทันเพื่อน

4) ด้านการใช้สื่อประกอบการสอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่จะมีขั้นตอนการสอนเหมือนกันคือการนำเข้าสู่บทเรียน ดำเนินการสอน ใช้สื่อประกอบการสอนและให้นักเรียนลงมือปฏิบัติทำแบบฝึกหัด อ่าน เขียน สรุปและประเมินผลผู้เรียน การใช้สื่อจะเป็นลักษณะเพื่อเสริมการสอน และบางแห่งจะเป็นลักษณะให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ปัญหาที่พบ สื่อชำรุด ฉีกขาดง่าย ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน การผลิตสื่อไม่ต่อเนื่อง

5) ด้านการประเมินผลหลังการใช้สื่อประกอบการสอน พบว่า เป็นการตรวจแบบฝึกหัด การบ้านที่ได้รับมอบหมาย ตรวจผลงานนักเรียน มีบ้างที่มีการสุ่มถาม ตอบและเขียนหน้าชั้นเรียนปัญหาที่พบ นักเรียนมีการบ้านในรายวิชาอื่นมากเกินไป ทำให้ขาดการทบทวนบทเรียน

ด้านอื่นๆ เช่น มีการต่อยอดความรู้พัฒนาเป็นแบบฝึกภาษาไทยต่างๆ ที่ใช้สื่อทำมือประกอบการสอนมีการสร้างกลุ่ม Online ช่วยเหลือกันมีการใช้สื่อทำมือที่ผลิตขึ้นจริงแต่ไม่ ใช้ทุก แผนการเรียนรู้ มีเวลาไม่พอในการผลิตสื่อทำมือเพิ่มเติมในช่วงกลางภาค ขาดเอกสารคู่มือในการผลิตสื่อทำมือ ขาดการนิเทศจากผู้บริหาร

อภิปรายผล

1. ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ ปัญหาและความต้องการในขั้นตอนนี้มีจุดประสงค์ที่สำคัญเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย จากความคิดเห็นของ

ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 9 คน และครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษา จำนวน 9 คน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการ ออกแบบ หลักสูตร ฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพ ตรงกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการมากที่สุด สอดคล้องกับ (Taba. 1962 : 10; จำรัส อินทลาภาพร. 2558 : 134; และ สกาวเนตร ไทรแจ่มจันทร์ . 2558 : 118-119) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน โดยขั้นตอนแรกคือ การวินิจฉัยความต้องการ (Diagnosis of needs) การศึกษาสภาพบริบทพื้นฐานข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก ที่ผู้พัฒนาหลักสูตรทุกคนจะต้องวินิจฉัยประสบการณ์ ความต้องการและความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม

2. การหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยนำเอาผลที่ได้ จากขั้นตอนที่ 1 นั้นคือสภาพการบริหารจัดการงานวิชาการ ปัญหาและความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม มากำหนดโครงสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมสื่อทำมือ 20 ชั่วโมง แบ่งเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ 6 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นไปตามองค์ประกอบของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ สอดคล้องและใกล้เคียงกับนักการศึกษาหลายท่าน (Tyler. 1975 :110-125; Nolker & Schoenfelt. 1980 : 92; ชูชัย สมितिไกร. 2550 : 29; ลภัสรดา มุสิกวงศ์. 2559 : 85; และ สาวิตรี สิทธิชัยกานต์ . 2559 98-110) ได้อธิบายถึงกระบวนการสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นต่างๆ รอบด้าน ขั้นที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 1 ซึ่งควรเป็นสิ่งที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ขั้นที่ 3 การเลือกเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ขั้นที่ 4 การจัดเนื้อหาสาระโดยให้พิจารณาถึงความเหมาะสม การเรียงลำดับความยากง่าย ความจำเป็นของเนื้อหา ก่อนหลัง ขั้นที่ 5 การ

เลื่อกรวิธีจัดประสบการณ์การเรียนรู้ วิธีสอน /ฝึกอบรม
ขั้นที่ 6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นการจัด
กระบวนการฝึกอบรม ขั้นที่ 7 การวัดและประเมินผล
เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรฝึกอบรมและผู้เข้ารับการ
ฝึกอบรม มีคุณภาพตาม ที่วัตถุประสงค์กำหนด มีความ
ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขั้นที่ 8 ตรวจสอบ
ความคงที่และความเหมาะสมในแต่ละขั้นตอน

การตรวจหาประสิทธิภาพของกระบวนการที่
จัดไว้ในหลักสูตรฝึกอบรม และประสิทธิผลของการใช้
หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า ผ่านตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (81/85)
และผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าเฉลี่ยก่อน
และหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลที่ได้ อาจมีสาเหตุ
มาจาก ในการฝึกอบรมครั้งนี้ ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม
เป็นผู้ที่มีประสบการณ์มีความรู้เดิมและมีบุคลิกลักษณะ
ของบุคคลที่พร้อมที่จะ เรียนรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังเป็นผู้
ที่มาฝึกอบรมด้วยความสมัครใจ พร้อมที่จะเรียนรู้ ซึ่ง
คุณลักษณะเหล่านี้เป็นลักษณะของบุคคลที่พร้อมที่จะ
เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning)
พร้อมที่จะเรียนรู้ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนจึงทำให้ประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมการผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้
สอดคล้องกับวิชาการหลายท่านที่ศึกษาถึงลักษณะสำคัญ
ของบุคคลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Guglielmino.
2001 : 1-7; Skager. 1978 : 24-25; และอาชัญญา
รัตนอุบล . 2554 : 52) คุณลักษณะของบุคคลที่จะ
นำไปสู่การเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมในการเรียนรู้ด้วยการ
นำตนเอง ต้องเริ่มจากการรู้จักและยอมรับตนเอง พร้อม
ในการเรียนรู้ วินิจฉัยได้ว่า ตนเองต้องการเรียนรู้ในเรื่อง
ใด สมัครใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง มิได้เกิดจากการ
บังคับ แต่มีเจตนาที่จะเรียนด้วยความอยากรู้ อยากเห็น
ของตน สามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ตนเรียนรู้คืออะไร ข้อมูล
ที่ตนต้องการหรือจำเป็นต้องใช้มีอะไร สามารถกำหนด
เป้าหมาย วิธีการรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ และวิธีการ
ประเมินผลการเรียนรู้ของตนได้หรืออาจเรียกว่า เป็น
ผู้จัดการการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ด้วยตนเอง รู้ว่าจะ

ไปสู่จุดมุ่งหมายที่ทำให้เกิดการเรียนรู้สูงสุดของตนเองได้
อย่างไร ซึ่งลักษณะดังกล่าว อาจมิได้เกิดขึ้นหรืออยู่ใน
ตัวของบุคคลทุกคนทั่วไป แต่ครูผู้สอน วิทยากร หรือผู้ที่
เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ สามารถที่จะสร้างและฝึก
ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นผู้ที่รู้จักตนเองได้ โดยการจัด
ประสบการณ์ต่างๆ สร้างสถานการณ์ บริบทแวดล้อมให้
เอื้อ และส่งเสริมให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
กระตือรือร้นในการที่จะเรียนรู้ นำไปสู่ความพร้อมใน
การเรียนรู้ ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการเรียนรู้
ด้วยการนำตนเอง Knowles (1975 : 14-17) กล่าวถึง
การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ว่าเป็นบุคคลที่เรียน รู้ด้วย
การริเริ่มของตนจะเรียนได้มากกว่า ดีกว่าบุคคลที่เป็น
เพียงผู้รับหรือรอให้ผู้สอนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ บุคคล
ที่เรียนรู้ด้วยกานนำตนเอง จะเรียนอย่างตั้งใจ มี
จุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจสูง สามารถใช้ประโยชน์จาก
การเรียนรู้ได้ดีกว่า และยาวนานกว่าบุคคลที่รอรับการ
สอนแต่อย่างเดียวการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีความ
สอดคล้องกับกระบวนการทางธรรมชาติของจิตวิทยา
พัฒนาการ เมื่อแรกเกิดบุคคลต้องพึ่งผู้อื่น จำเป็นต้องมี
บิดามารดา ปกป้องและตัดสินใจแทน แต่เมื่อบุคคล
เติบโตขึ้นมีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นจะค่อยๆ พัฒนา
ตนเองไปสู่ความเป็นอิสระ ระมัดระวังพึ่งผู้อื่น ไม่ต้องอยู่
ภายใต้การควบคุมหรือกำกับของผู้อื่นจะมีความเป็นตัว
ของตัวเองเพิ่มขึ้น สามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง
และขึ้นนำตนเองได้

ผลการประเมินระหว่างการศึกษาฝึกอบรมมีความ
ตั้งใจ รับผิดชอบ สนใจกระตือรือร้นและมีผลงานกลับไป
ต่อยอดทุกคน รวมถึงผล การศึกษาความคิดเห็นของ
ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยที่เข้ารับการฝึกอบรม โดยรวมทุก
ประเด็น มีความเหมาะสมมากถึงมากที่สุดที่เป็นเช่นนี้
อาจเป็นเพราะ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง
บุคคล การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมได้ให้ความสำคัญ
ของความรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เข้ารี บการฝึกอบรม
ประสบการณ์ ความรู้เดิมและการมีปฏิสัมพันธ์กับ
สิ่งแวดล้อมรอบๆ เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมใช้

สิ่งที่เขารู้เพื่อแปลความหมาย สารสนเทศใหม่โดยการ
ดูดซับข้อสารสนเทศนั้นหรือการปรับเปลี่ยนสิ่งที่เขาทำให้
สอดคล้องกับความเข้าใจใหม่ที่เขาได้รับ ซึ่งเกิด ขึ้นโดย
การแลกเปลี่ยนความคิดร่วมกันกับผู้อื่นที่เข้ารับการ
ฝึกอบรมด้วยกันและสิ่งสำคัญอีกประการความรู้ ทักษะ
ต่างๆ ที่ครูผู้สอนได้รับจากการฝึกอบรมนั้นล้วนแต่เป็น
เรื่องใกล้ตัวและต้องนำไปใช้พัฒนาวิชาชีพของตน จึงทำ
ให้การฝึกอบรมประสบผลสำเร็จครูมีความตั้งใจ
รับผิดชอบ สนใจ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและประยุกต์ทฤษฎี
การสอนผู้ใหญ่ (Andragogy) ของ Knowles (คักรินทร์
ชนประชา. 2557 : 16) เพื่อความเข้าใจว่าการเรียนรู้
ของผู้ใหญ่นั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร เข้าใจถึงหลักปฏิบัติตัว
ในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม ทำให้ตัดสินใจเลือก
กิจกรรมและวิธีสอนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งลักษณะสำคัญ
ที่มีผลทำให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์แบบ ที่
สำคัญ 4 ประการ คือ 1) มโนทัศน์ของผู้เรียน (Self
Concept) ผู้ใหญ่ จะมองเห็นตนเองและนำตนเองได้
รู้จักเหตุและผล และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง 2)
ประสบการณ์ของผู้เรียน (Experience) ผู้ใหญ่มี
ประสบการณ์ สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ยิ่งอายุมากขึ้นก็ยิ่ง
มีประสบการณ์มาก 3) ความพร้อมที่จะ
เรียน (Readiness to Learn) ผู้ใหญ่จะมีวุฒิภาวะและ
เกิดความพร้อมในการเรียนรู้ และจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดถ้า
เรื่องที่เรียนรู้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และมีความ
จำเป็นต้องรู้ และ 4) แนวทางการเรียนรู้ (Orientation
to Learn) ผู้ใหญ่จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในการ
เรียนรู้ และมุ่งนำความรู้ไปใช้ได้ทันที ลักษณะเหล่านี้
คือลักษณะเด่นของผู้ใหญ่ที่จะส่งผลทำให้ผู้ใหญ่เกิดการ
เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการฝึกอบรมครั้ง
นี้ วิทยากรและผู้วิจัยจะ เป็นผู้สร้างสถานการณ์ให้เป็น
บรรยากาศแห่งการแสวงหาความรู้ร่วมกัน คอยกระตุ้น
เสริมแรงให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมใน
กิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทของ วิทยากรและผู้วิจัย จะ
เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการ
ฝึกอบรม เป็นผู้ ช่วยในการวางวัตถุประสงค์และ

ออกแบบสร้างประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ (design
learning experiences) เพื่อให้ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม
เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นการฝึกอบรมครั้งนี้จึงยึดหลัก
ธรรมชาติการเรียนรู้ของครูซึ่งเป็นวัยผู้ใหญ่เป็นสำคัญ

3. การติดตามผล (Follow up) มีการ
ดำเนินการนำสื่อทำมือไปใช้จริงทุกคน มีการจัดกิจกรรม
เสริมทักษะด้านการอ่านและการเขียนโดยใช้สื่อทำมือ
ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทยที่ตนเอง
รับผิดชอบ มีการสอนซ่อมเสริมโดยใช้สื่อทำมือ
ประกอบการเรียนการสอน ซึ่งในภาพรวมถือว่าประสบ
ผลสำเร็จตามที่คาดหวัง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ครูผู้
เข้ารับการฝึกอบรมมีความ เป็นผู้ใหญ่ มีบทบาทที่และ
ภาระงานในสังคม มีความต้องการความก้าวหน้าใน
อาชีพของตนซึ่งเป็นแรงขับภายในที่กระตุ้นให้ผู้เข้ารับ
การฝึกอบรมมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ทักษะต่างๆ ในการ
ฝึกอบรมอย่างตั้งใจ สอดคล้องกับ แนวคิดนักการศึกษา
ผู้ใหญ่หลายท่านอาทิ Roger (1986 : 24-24) ที่
กล่าวถึงคุณสมบัติสำคัญของนักศึกษาผู้ใหญ่ คือ ในวัย
ผู้ใหญ่ (Adulthood) นับเป็นช่วงที่บุคคลมีความ
ต้องการจะพัฒนาเพื่อความก้าวหน้า จึงมีความต้องการ
สนองศักยภาพของตนให้มีความทัดเทียมกับคนอื่น ๆ ใน
สังคม นอกจากนั้น Roger (1977 : 13-20) ยังให้
เหตุผลเกี่ยวกับการที่นักศึกษาวัยผู้ใหญ่กลับเข้ามาเรียน
ใหม่อีกครั้งในหนังสือ “Adult Learning” ว่า แรงจูงใจ
ด้านอาชีพ (Vocational Motives) มีความสำคัญเป็น
อย่างมากในการทำให้ผู้ใหญ่แสวงหาความรู้อีกครั้ง ทั้งนี้
เพราะว่า จะ ช่วยส่งเสริมโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพ
การทำงานที่ดำเนินการอยู่แล้ว นั่นคือมุ่งเกี่ยวกับ
ความก้าวหน้าในการทำงานและอาชีพนั่นเอง นอกจากนั้น
แรงจูงใจมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง (Self -development)
เพื่อสนองความต้องการส่วนบุคคลและ แรงจูงใจทาง
สังคม (Social Motives) เพื่อประสบการณ์ที่แปลกใหม่
จากชีวิตประจำวัน ก็เป็นเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้ผู้ใหญ่
กลับเข้ามาเรียนเช่นกัน Houle 1961 (อ้างถึงใน สุวัฒน์
วัฒนวงศ์ 2538 : 8) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ในหนังสือ

The Inquiring Mind เกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้ใหญ่ในการเข้ามาเรียนจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พบว่า ผู้ใหญ่มีความต้องการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ไขปัญหาการทำงานที่ปฏิบัติอยู่ ซึ่งมีเป้าหมายเกี่ยวกับพฤติกรรม ที่สามารถนำไปปรับขึ้นเงินเดือน เลื่อนขั้นและหน้าที่การทำงานได้

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

1. จากข้อมูล ที่ได้จากการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนในพื้นที่เกาะ ทำให้ทราบถึงปัญหาของนักเรียนบางกลุ่ม /บางชั้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหาระยะยาวในภาพรวม ควรดำเนินงานในภาพรวมทั้งโรงเรียน เกี่ยวกับเรื่องการผลิตและใช้สื่อทำมือประกอบ การจัดการเรียนการสอนในวิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ และการอ่านไม่คล่อง เขียนไม่ค่อยได้ในทุกระดับชั้น

2. ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดให้มีกิจกรรมซ่อมเสริมทักษะวิชาภาษาไทย โดยใช้สื่อต่างๆ ประกอบการเรียนการสอนที่เป็นช่วงเวลา ที่ชัดเจน ในเชิงนโยบาย หรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อตัวครูผู้สอนจะได้มีความตระหนักและเตรียมตัวล่วงหน้า

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในบริบทพื้นที่เกาะ สื่อทำมือซึ่งอาศัยทรัพยากรท้องถิ่นในการผลิตยังมีประโยชน์และความสำคัญ สามารถนำไปเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนได้ในทุกรายวิชานั้น ครูผู้สอนควรมีการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมืออย่างง่ายในรายวิชาอื่นๆ ด้วยเช่นกัน

2. การวิจัยครั้งนี้มิได้ติดตามผลระยะยาว ในเรื่องของการยกระดับคุณภาพนักเรียน ที่เรียนโดยใช้สื่อทำมือประกอบการเรียนการสอน ครูผู้สอน นักวิชาการศึกษา ควรมีการดำเนินการวิจัยต่อเนื่องเกี่ยวกับสื่อทำมือที่นำไปใช้ว่า แท้ที่จริงสมารถที่จะยกระดับ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในรายวิชาภาษาไทยและรายวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องได้จริงหรือไม่

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จำรัส อินทลาภพร. (2558). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา สำหรับครูระดับ ประถมศึกษา**. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ปร.ด. (สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉัตรวรรณ ลัญฉวรรณะกร. (2560). **สอนอ่านสะกดคำด้วยสื่อทำมือ Teaching Reading Phonics by Using Handmade Materials**. วารสารครุศาสตร์จุฬา ปีที่ 45 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2560). หน้า 237.
- ชูชัย สมितिไกร. (2550). **การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ลักสรดา มุสิกวงศ์. (2559). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำแบบไฟบริการ ของนักศึกษาวิทยาลัยดุสิตธานี**. ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต กศ.ด. (สาขาวิชาการอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศักรินทร์ ชนประชา. (2557). **ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ : สิ่งที่ครูสอนผู้ใหญ่ต้องเรียนรู้**. วารสารศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ปีที่ 25

- ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2557).
หน้า 16
- สกวเนตร ไทรแจ่มจันทร์ . (2558). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนพยาบาล ทหารอากาศ .** ปรินญาการศึกษาดุซฏีบัณฑิต กศ .ด . (สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ การศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). **ประกาศผลโอเน็ต ป.6-ม.3 คะแนนสูงขึ้นแต่เฉลี่ยไม่ถึงครึ่ง.** (ออนไลน์) แหล่งสืบค้น www.onetresult.niets.or.th. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2559.
- สาวิตรี สิทธิชัยกานต์. (2559). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้บูรณาการ ธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ สำหรับครูระดับมัธยมศึกษา.** ปรินญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ปร.ด. (สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2538). **จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่.** กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสตูล. (2561). **ข้อมูลสารสนเทศ. สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2561**
จาก <http://www.sesao.go.th>.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. (2558). **สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. ปัตตานี :ถ่ายเอกสาร.**
- อาชัยญา รัตนอุบล. (2554). **การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต Lifelong Education and Lifelong Learning.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Guglielmino, Lucy M. (1977). **Development of the Self-directed Learning Readiness Scale.** Dissertation Ed.D. (Education, Adult and Continuing). Georgia: Graduate school University of Georgia. Photocopied.
- Knowles, Malcolm S. (1975). **The Adult Education Movement in the United States.** Holt : Rinehart and Winston.